

OLIV TA'LIMDA INGLIZ TILIDA OG'ZAKI NUTQ (SPEAKING) KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI

Qo'qon Davlat Universiteti

Ilmiy rahbar: Vohidova Tamanno Saidjonovna

email: vohidova.t@gmail.com

Talaba: Qurbonova Munisaxon Muqimjonovna

email: qmunisa15@gmail.com

***Anotatsiya:** Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar orasida ingliz tilida og'zaki nutq (speaking) kompetensiyasini rivojlantirishga doir samarali metodlar yoritiladi. Xususan, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar, rolli o'yinlar, guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlar asosida muloqot qilish hamda raqamli texnologiyalardan foydalanish orqali talabalar nutqiy faolligini oshirish yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, zamonaviy ta'lim jarayonida ingliz tilini og'zaki muloqot darajasida egallashning dolzarbligi, bu sohada mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha taklif va tavsiyalar keltiriladi.*

***Kalit so'zlar:** og'zaki nutq, speaking kompetensiyasi, kommunikativ yondashuv, interaktiv metodlar, talaba, ingliz tili, muloqot, pedagogik strategiya, oliy ta'lim, raqamli texnologiyalar.*

KIRISH

Globalizatsiya jarayoni va axborot texnologiyalarining tezkor rivojlanishi sharoitida xorijiy tillarni, xususan ingliz tilini chuqur o'zlashtirish masalasi butun dunyo ta'lim tizimining dolzarb yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda. Xususan, O'zbekiston Respublikasida ham chet tillarini o'qitish va o'rganish jarayonini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratilmoqda. Davlatimiz tomonidan qabul qilingan konsepsiyalar va dasturlar bu sohada sifatli natijalarga erishishni maqsad qilmoqda. Ingliz tilini o'rganish jarayonida to'rt asosiy kompetensiyadan – tinglab tushunish (listening), o'qish (reading), yozish (writing) va og'zaki nutq (speaking) orasida aynan **speaking** ko'nikmasi alohida o'rin tutadi. Sababi, til o'rganishdagi asosiy maqsad muloqotga kirisha olish, ya'ni o'z fikrini erkin ifoda eta olishdan iboratdir. Ammo kuzatishlar shuni ko'rsatmoqdaki, aksar talabalar grammatik bilimlarga ega bo'lsalar-da, erkin va mantiqiy nutq bilan fikr bildirishda qiyinchilikka duch kelishadi. Shu boisdan oliy ta'lim muassasalarida ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini samarali shakllantirishga qaratilgan innovatsion metodlar, kommunikativ yondashuvlar va interaktiv vositalarni joriy etish dolzarb ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada aynan talabalar o'rtasida **speaking** ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi ilg'or yondashuvlar, uslublar va ularning samaradorligi tahlil qilinadi.

Ingliz tilida og'zaki nutq kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy til o'qitish metodikalarining markazida turadi. Talabalarning erkin muloqotga kirisha olishi, o'z fikrini

aniq va mantiqiy ifoda etishi, ijtimoiy va akademik muhitda faol ishtirok eta olishi uchun speaking ko'nikmalarining puxta shakllanishi zarurdir. Ushbu maqsadga erishishda birinchi navbatda kommunikativ yondashuv muhim ahamiyat kasb etadi. Bu usul orqali o'quvchilar o'rgangan grammatik qoidalarni real muloqotda qo'llashga o'rganadilar. Shuningdek, interaktiv metodlar, ya'ni dialoglar, rolli o'yinlar, savol-javoblar, debatlar va muammoli vaziyatlarda suhbat qurish mashg'ulotlari talabalarning og'zaki nutq faolligini oshirishga xizmat qiladi. Yana bir muhim yondashuv bu – guruhli ishlash orqali muloqotni kuchaytirishdir. Talabalar kichik guruhlarda ishlaganlarida, bir-birlari bilan erkin fikr almashishga intiladilar, bu esa ularning tilga nisbatan ishonchini oshiradi. O'qituvchi bu jarayonda faqat yo'naltiruvchi rolini bajarib, talabalarni erkin ifoda qilishga undaydi. Nutqiy muhit yaratish ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, darslarda chet tilida muloqot qilish muqarrar talab sifatida belgilanishi zarur. Ingliz tili o'qituvchisi dars davomida asosan ingliz tilida so'zlashsa, talabalar bu tilda tinglash, tushunish va javob berishga odatlanadi. Shuningdek, zamonaviy texnologiyalarning imkoniyatlaridan keng foydalanish ham samarali natija beradi. Onlayn platformalar – Duolingo, BBC Learning English, TED Talks, va boshqa interaktiv ilovalar orqali talabalar mustaqil mashq qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Bundan tashqari, videodarslar orqali autentik nutqni tinglash, talaffuzni yaxshilash va madaniy kontekstni o'rganish imkoniyati mavjud. Podcastlar, audio dialoglar, virtual suhbat xonalari va forumlar orqali ham real kommunikatsion ko'nikmalar shakllanadi. Amaliyotda speaking darslarining mazmunini boyitish maqsadida integrativ yondashuvdan ham foydalanish mumkin. Ya'ni, og'zaki nutq darslari boshqa kompetensiyalar – yozma nutq, tinglab tushunish yoki o'qish bilan uyg'unlashtirilgan holda olib boriladi. Masalan, maqola o'qib, uning asosida munozara tashkil etish, tinglangan video bo'yicha fikr bildirish yoki topshiriqlar bajarish talabalarni har tomonlama rivojlantiradi.

Ko'plab o'quvchilar tilni grammatik jihatdan yaxshi o'zlashtirgan bo'lsa-da, ularni erkin so'zlashishga o'rgatishda psixologik to'siqlar – uyatchanlik, xatolardan qo'rqish, jamoadagi bosim kabi omillar mavjud. Shu bois, o'qituvchining asosiy vazifasi – talabalarda o'ziga ishonchni shakllantirish, ijobiy psixologik muhit yaratish, ularni rag'batlantirish va har bir muvaffaqiyatini qadrlashdir. Yaxshi tashkil etilgan speaking mashg'ulotlari talabalarning nutqiy kompetensiyasini kuchaytiradi, ularni faol muloqotga undaydi va ingliz tilini amaliyotda qo'llashga yo'naltiradi.

Xulosa qilib aytganda, oliy ta'limda ingliz tilini o'rgatishda og'zaki nutq (speaking) kompetensiyasini rivojlantirish zamonaviy til ta'limining ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Talabalarning erkin fikr bildirishi, muloqotga kirisha olishi va o'z bilimlarini amaliyotda qo'llashi uchun dars jarayonlarida kommunikativ, interaktiv va innovatsion yondashuvlarni qo'llash muhimdir. Rolli o'yinlar, guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlarni muhokama qilish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish kabi uslublar nafaqat talabalarning og'zaki nutqini rivojlantiradi, balki ularning tilga bo'lgan ishtiyoqi va ishonchini ham oshiradi. Shuningdek, o'qituvchining pedagogik mahorati, individual yondashuvi va ijobiy

psixologik muhit yaratishdagi roli ham beqiyosdir. Shunday ekan, ingliz tilidagi speaking ko‘nikmalarini takomillashtirish – nafaqat lingvistik, balki ijtimoiy va madaniy rivojlanishga ham xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Brown, H. D. (2001). *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. Longman.
2. Harmer, J. (2007). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited.
3. Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001). *Approaches and Methods in Language Teaching*. Cambridge University Press.
4. Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge University Press.
5. Nunan, D. (2003). *Practical English Language Teaching: Speaking*. McGraw-Hill.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–5117-sonli qarori. “Chet tillarni o‘rganishni ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”, 2021-yil 19-may.
7. Rahmatova, N. (2022). “Ingliz tilini o‘qitishda og‘zaki nutqni rivojlantirishning samarali usullari”. *Filologiya fanlari jurnali*.